

Sygn. akt III AUa 1423/17

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Magdalena Tymińska

Sędziowie: SA Agnieszka Ambroziak

SO del. Sylwia Kulma (spr.)

Protokolant sekr. sądowy Marta Brzezińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 września 2018 r. w W.

sprawy R. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o wcześniejszą emeryturę

na skutek apelacji R. H.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 30 sierpnia 2017 r. sygn. akt VII U 1505/16

1. odrzuca apelację w zakresie dotyczącym roszczenia o rekompensatę;
2. uznaje się niewłaściwym do rozpoznania roszczenia o rekompensatę zgłoszonego 27 kwietnia 2017 r. i w tym zakresie sprawę przekazuje do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) w W.;
3. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Agnieszka Ambroziak Magdalena Tymińska Sylwia Kulma

Sygn. akt III AUa 1423/17

## UZASADNIENIE

Decyzją z 30 sierpnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) w W. odmówił R. H. prawa do wcześniejszej emerytury z przyznawanej na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (wówczas t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 887) z uwagi na brak wykazania 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999 r.

Odwołujący się nie zgodził się z tą decyzją i wywiódł od niej odwołanie, domagając się jej zmiany i przyznania mu prawa do wcześniejszej emerytury. R. H. wyjaśnił, że organ rentowy niesłusznie nie zaliczył do wymaganego 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Fabryce (...) w K. od 1 lipca 1976 r. do 14 września 1978 r.

oraz w (...) Zakładach (...) od 1 grudnia 1978 r. do 7 marca 1989 r. Zdaniem odwołującego się od dnia 13 lipca 1972 r. wykonywał pracę ujętą w rozporządzeniu w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Odwołanie R. H. zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 30 sierpnia 2017 r.

### ***Wyrok Sądu Okręgowego zapadł w następujących ustaleniach faktycznych:***

Decyzją z 1 kwietnia 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił R. H. prawa do emerytury. Od w/w decyzji R. H. złożył odwołanie, inicjując postępowanie przed Sądem Okręgowym w (...), sygn. akt V U 278/09. Wyrokiem z 27 stycznia 2010 r. Sąd Okręgowy w (...) V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie R. H. od decyzji z 1 kwietnia 2009 roku.

Ubezpieczony od w/w wyroku złożył apelację, która została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...)z 20 lipca 2010 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 481/10.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia, okres zatrudnienia w Fabryce (...) w K. jako robotnika produkcyjnego oraz nastawiacza maszyn nie mógł być zaliczony do okresów pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Zdaniem Sądu Apelacyjnego na uwzględnienie jako okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych zasługuje jedynie okres zatrudnienia wnioskodawcy w charakterze mistrza w Dziale (...), a zatem okres od 1 lipca 1976 r. do 14 września 1978 r. Sąd Apelacyjny odnosząc się do okresu zatrudnienia w (...) Zakładach (...), a następnie (...) S.A. Zakłady (...) w K. uznał, iż jako okres pracy w szczególnych warunkach mógłby zostać uznany odwołującemu jedynie okres od 1 grudnia 1978 r. do 7 marca 1982 r., w czasie którego świadczył pracę na stanowisku mistrza, a następnie starszego mistrza w Wydziale (...). Sąd Apelacyjny podkreślił, iż po doliczeniu do uznanego przez organ rentowy stażu pracy w warunkach szczególnych (3 lat, 9 miesięcy i 10 dni) okresu od 1 lipca 1976 r. do 14 września 1978 r. oraz okresu od 1 grudnia 1978 r. do 7 marca 1982 roku odwołujący nadal nie legitymuje się wymaganymi, okresem 15-lat pracy w szczególnych warunkach.

Decyzją z dnia 19 czerwca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. ponownie odmówił R. H. prawa do emerytury. Ubezpieczony odwołał się od tej decyzji, inicjując postępowanie V U 1147/13. Postanowieniem z 11 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Kielcach odrzucił odwołanie R. H. na podstawie art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c. Ubezpieczony na postanowienie z dnia 11 lutego 2014 r. złożył zażalenie. Postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2014 roku Sąd Apelacyjny w (...) Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił zażalenie R. H..

W dniu 4 sierpnia 2014 r. R. H. złożył wniosek o emeryturę. Decyzją z dnia 18 września 2014 r. organ rentowy przyznał mu prawo do emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych tj. w powszechnej wysokości.

R. H. – urodzony w dniu (...) – w dniu 25 lipca 2016 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. kolejny wniosek o ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury.

R. H. odwołał się od tej decyzji, inicjując postępowanie sądowe w toku którego ustalono, że w okresie od 13 lipca 1972 r. do 14 września 1978 r. był zatrudniony w Fabryce (...) w K.. W dniu 14 września 1978 r. były pracodawca wystawił odwołującemu świadectwo pracy, potwierdzające w/w okres zatrudnienia w którym jednocześnie wskazał, iż ubezpieczony zajmował stanowisko: robotnika produkcji, nastawiacza mistrza. W okresie od 21 września 1978 r. do 9 maja 1995 r. ubezpieczony był zatrudniony w (...) Zakładach (...) ( (...) S.A. Zakłady (...) w K.). W dniu 9 maja 1995 r. były pracodawca wystawił ubezpieczonemu świadectwo pracy, w którym potwierdził powyższy okres zatrudnienia jednocześnie wskazując, że wykonywał pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku mistrza, starszego mistrza, kierownika wydziału(...), kierownika magazynu wyrobów gotowych, mistrza garmażerki.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, dokumentów znajdujących się w aktach rentowych oraz aktach osobowych, a także na podstawie dołączonych akt sprawy V U 278/09 i V 1147/13. Zdaniem Sądu dokumenty, w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia były wiarygodne, wzajemnie się uzupełniały. Cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy zdaniem Sądu pierwszej instancji był wystarczający do wydania orzeczenia co do istoty.

***W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie R. H. nie zasługuje na uwzględnienie.***

Sąd Okręgowy przytoczył art. 184 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 t.j.) wskazując, że ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. zgodnie z art. 196 ustawy - w dniu 1 stycznia 1999 roku) osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Jak wskazał Sąd pierwszej instancji, na mocy powyższego odesłania również w stosunku do ubezpieczonego dopuszczalne jest zatem badanie możliwości zastosowania art. 32 ustawy, w myśl którego ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 natomiast ust. 4 cytowanego artykułu stanowi, że wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki na podstawie których tym osobom przysługuje prawo do emerytury ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. W związku z powyższym w sprawie odpowiednie zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43, ze zm.).

W myśl § 3 i 4 w/w rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. emerytura przysługuje mężczyźnie zatrudnionemu w szczególnych warunkach, który:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia wynoszący 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach,
- 3) nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego,
- 4) warunki do uzyskania emerytury spełnił do 31 grudnia 2007 roku.

Okres wykonywania tego rodzaju zatrudnienia stwierdza zakład pracy w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy zgodnie z § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Tym samym zgodnie z przepisami § 2 rozporządzenia, tylko praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy może zostać uznana za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy zauważył, że w dacie wydania przez organ rentowy zaskarżonej decyzji możliwość dowodzenia była ściśle ograniczona przepisami Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011 r., Nr 237, poz.1412). Z tego też powodu ubezpieczony ubiegając się o świadczenie obowiązany był do złożenia na etapie postępowania wyjaśniającego przed organem rentowym zgodnej z przepisami dokumentacji potwierdzającej jego zatrudnienie w warunkach szczególnych. Jednak jak zdaniem Sądu pierwszej instancji wynika z materiału dowodowego, wnioskodawca nie otrzymał od pracodawcy świadectwa potwierdzającego zatrudnienie w warunkach szczególnych i w konsekwencji

- wobec ograniczonej dopuszczalności zastosowania innych środków dowodowych w postępowaniu przed organem rentowym (np. zeznań świadków czy ogólnych wpisów w książeczce ubezpieczeniowej) – nie mógł nabyć prawa do świadczenia.

Sąd Okręgowy zważył jednak, że zgodnie z utrwalonym i zachowującym dalszą aktualność stanowiskiem orzecznictwa (odnoszącym się bezpośrednio do wcześniej obowiązującego aktu prawnego regulującego kwestię postępowania przed organami rentowymi tj. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń - Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm., które zostało następnie zastąpione Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe - Dz. U. z 2011 r., Nr 237, poz.1412) - w razie wszczęcia postępowania sądowego, toczącego się wskutek odwołania ubezpieczonego od odmownej decyzji organu rentowego dopuszczalne jest przeprowadzanie wszelkich dowodów dla wykazania okoliczności, mających wpływ na prawo do świadczenia. W postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w treści Rozporządzenia w sprawie postępowania dotyczą wyłącznie postępowania przed tymi organami (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 roku, sygn. akt II URN 3/95). W postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych obowiązują odstępstwa od ogólnych zasad dowodzenia podyktowane dążeniem do pełnego i wszechstronnego rozstrzygnięcia wszystkich kwestii spornych. W praktyce oznacza to, że w postępowaniu tym dopuszczalne jest wykazanie wszelkimi dowodami okoliczności, od których zależą uprawnienia do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także wówczas, gdy z dokumentów wynika co innego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1995 roku, sygn. akt II URN 23/95). W trakcie postępowania dowodowego w sprawach z ubezpieczenia społecznego, mogą być przeprowadzane wszelkie dowody przewidziane przepisami kodeksu postępowania cywilnego, w tym także dowód z zeznań świadków, w celu udowodnienia wysokości uzyskiwanego wynagrodzenia (odmiennie niż w trakcie postępowania przed organem rentowym), ale wiarygodność i moc wszystkich dowodów jest oceniana przez Sąd według jego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2007 roku, sygn. akt III AUa 482/07, Apel.-W-wa 2008/1/154).

W ocenie Sądu Okręgowego powołane powyżej tezy, wyrażone w orzecznictwie, w sposób jednoznaczny wskazują te okoliczności, których spełnienie jest niezbędne dla ustalenia prawa do świadczenia zgodnie z przepisami ustawy o Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a ponadto wskazują te uprawnienia strony, które umożliwiają dowodzenie swoich racji zarówno w postępowaniu administracyjnym, jak też w postępowaniu przed sądem powszechnym.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że kwestia prawa odwołującego się do wcześniejszej emerytury była już dwukrotnie badana w postępowaniu sądowym. We wniosku z dnia 25 lipca 2016 r. ubezpieczony podniósł, iż jego zdaniem do stażu pracy w warunkach szczególnych należy zaliczyć mu okres zatrudnienia od 13 lipca 1972 r. do 14 września 1978 r. w Fabryce (...) w K. oraz w (...) Zakładach (...) (następnie (...) S.A. Zakłady (...) w K.) od 21 września 1978 r. do 9 maja 1995 r. Na powyższe okresy odwołujący powoływał się również inicjując postępowania przed Sądem Okręgowym w Kielcach V U 1147/13 oraz

V U 278/09. W związku z powyższym nie można uznać aby odwołujący w toku postępowania przed tut. Sądem przedstawił jakiegokolwiek nowe okoliczności, które nie były przedmiotem prawomocnie zakończonych postępowań V U 1147/13 oraz V U 278/09. W zakresie charakteru wykonywanej przez ubezpieczonego pracy zarówno w Fabryce (...) w K. jak i (...) Zakładach (...) (następnie (...) S.A. Zakłady (...) w K.) wypowiedział się obszernie w uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Apelacyjny (...). Należało zatem zdaniem Sądu Okręgowego uznać, że odwołujący się nie przedstawił w toku niniejszego postępowania żadnych nowych dowodów, które wpłynęłyby na zwiększenie jego stażu pracy w warunkach szczególnych. Jak wskazał Sąd Okręgowy, nie jest zaś rzeczą sądu zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie, ani też Sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.)

spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.) (wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1996 roku, sygn. akt I CKU 45/96, OSNC 2 1997r., z.6-7, poz.76; wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 1998 roku, sygn. II UKN 244/98, OSNAPiUS 1999, nr 20, poz. 6621).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, w niniejszej sprawie najistotniejszym był jednak fakt, iż odwołujący się na podstawie decyzji organu rentowego z 18 września 2014 r. pobiera emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym wyliczoną w oparciu o art. 26 ustawy emerytalnej. W toku postępowania zarówno odwołujący się jak i jego profesjonalny pełnomocnik nie potrafili wyjaśnić na jakiej podstawie ubezpieczony pobierając emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym domaga się jednocześnie wcześniejszej emerytury z warunków szczególnych. Sąd Okręgowy przypomniał, iż prawo do emerytury w niższym wieku stanowi przywilej i jako takie jest odstępstwem od zasady powszechnego wieku emerytalnego. W sytuacji kiedy ubezpieczony pobiera emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego brak jest jakichkolwiek podstaw do przyznania wcześniejszej emerytury.

Tym samym, niniejsze postępowanie wykazało, że ubezpieczony nadal nie spełnia naczelnej przesłanki warunkującej prawo do wcześniejszej emerytury, a mianowicie nie legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. Z tych przyczyn, zdaniem Sądu meriti, decyzja organu rentowego okazała się słuszna i odpowiada ona prawu.

W zakresie żądania ubezpieczonego zgłoszonego w piśmie procesowym z dnia 8 maja 2017 roku (podtrzymanego na rozprawie z dnia 30 sierpnia 2017 roku) o rekompensatę Sąd uznał je za całkowicie bezzasadne. Reguły uzyskania zdefiniowanej wyżej rekompensaty zostały określone w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 664), zgodnie z którym rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 15 lat. Natomiast w myśl ust. 2 cytowanego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Z treści art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych jednoznacznie wynika, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383, dalej: ustawa emerytalna). Okoliczność wskazana w tym przepisie stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty, to znaczy, że zaistnienie wyrażonej w niej sytuacji uniemożliwia realizację przyznania prawa do wnioskowanego świadczenia. Skoro więc wnioskodawca zarówno nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych oraz co więcej posiada prawo do emerytury według zasad przewidzianych w ustawie emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (w powszechnym wieku) to prawa do rekompensaty nabyć nie może.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477<sup>14</sup> § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

***Odwołujący się wywiódł apelację od tego rozstrzygnięcia.*** Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył w całości, zarzucając:

1. naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważania materiału dowodowego i dokonania jego oceny z pominięciem istotnej części materiału, tj. zinterpretowanie dowodów wyłącznie na korzyść pozwanego, przy jednoczesnym pominięciu dowodów świadczących na korzyść powoda, w tym zeznań świadka P. K.,
2. naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważania materiału dowodowego i dokonania jego oceny z pominięciem istotnych okoliczności dotyczących w szczególności charakteru i specyfiki wykonywanej przez powoda pracy, co powinien Sąd wziąć pod uwagę, dokonując oceny spełnienia przesłanki pracy w szczególnych warunkach,
3. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważania materiału dowodowego i przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, prowadzące do dokonania ustaleń sprzecznych z zebrany w sprawie materiałem dowodowym i bezpodstawne przyjęcie, że ubezpieczony nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych w

kwestionowanych okresach i nie udowodnił 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych, a co za tym idzie nie przysługuje mu prawo do rekompensaty, na podstawie art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych,

4. naruszenie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez uznanie, że „(...) odwołujący się nadal nie spełnia naczelnej przesłanki warunkującej przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury (...)”, w sytuacji, gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że legitymuje się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a więc spełnią tę przesłankę,

5. art. 21 w zw. z art. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji, poprzez przyznanie mu prawa do rekompensaty na podstawie art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Ewentualnie, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

**Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:**

***apelacja podlegała odrzuceniu w zakresie w jakim zmierzała do zmiany zaskarżonego wyroku i przyznania skarżącemu prawa rekompensaty.***

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, przedmiot sporu wyznacza w pierwszej kolejności treść decyzji zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSPAPIUS 2000 nr 15, poz. 601), a w drugim rzędzie przedmiot postępowania sądowego, określony zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r.)

Jednocześnie przedmiotem postępowania w instancji odwoławczej jest tylko zaskarżona część wyroku, co wynika z utrwalonego w tym zakresie orzecnictwa. Jeżeli zatem strona wniosła środek odwoławczy dotyczący przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji orzeczenia, to środek ten podlega odrzuceniu jako niedopuszczalny z powodu braku substratu zaskarżenia (por. postanowienie SN z dnia 2 czerwca 1964 r. I PR 10/63 - OSNC 1965 nr 5 poz. 80, postanowienie SN z dnia 25 lutego 1997 r. II CKN 15/97 - OSNC 1997, nr 6-7, poz. 89, postanowienie z dnia 8 lipca 1997 r. I Cz 76/97 niepubl., postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 1998 r. III Cz 43/98 niepubl., postanowienie SN z dnia 28 maja 1998 r. III CKN 409/98 niepubl., z dnia 4 listopada 1998 r. I CKN 703/98 niepubl., postanowienie SN z dnia 19 lipca 2006 r. I CZ 35/06).

Rozważeniu w niniejszym postępowaniu podlegało jednak, czy w postępowaniu odrębnym, jakim jest postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych powyższa reguła nie doznaje ograniczeń na tyle istotnych, że nawet niekiedy brak wyraźnego oddalenia odwołania w jakiejś części nie stoi na przeszkodzie wniesieniu apelacji w tym zakresie.

W postanowieniu z 14 kwietnia 2011 r., sygn. akt II UZ 7/11 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że jeżeli sąd pracy i ubezpieczeń społecznych, w sprawie o objęcie ubezpieczeniem, uwzględniając częściowo odwołanie ubezpieczonego zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i objął ubezpieczeniem inne niż wskazane w niej okresy, nie oddalając odwołania w pozostałym zakresie, apelacja wniesiona od nieistniejącego - w tej części - orzeczenia sądu pierwszej instancji, podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna (art. 367 § 1 oraz 370 k.p.c.).

W niepublikowanym postanowieniu z dnia 27 lipca 2005 r., sygn. akt III UZ 12/05 Sąd Najwyższy wskazał, że sentencja wyroku powinna zawierać tak zredagowane rozstrzygnięcie sądu co do żądania stron, aby na jej podstawie możliwe

było określenie zakresu powagi rzeczy osądzonej i skutków wyroku bez uciekania się do treści uzasadnienia tego wyroku.

W konsekwencji odrzuceniu podlega apelacja od wyroku dotycząca takiej jego części, do której nie odnosi się sentencja tego wyroku, w szczególności w sytuacji, gdy w sentencji tej brak jest zaskarżonego rozstrzygnięcia, ponieważ w rozumieniu przepisów prawa procesowego w tym zakresie orzeczenie nie zostało wydane. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy orzekł o prawie odwołującego się do wcześniejszej emerytury – oddalając jego odwołanie od decyzji wydanej w przedmiocie wniosku o to świadczenie. W treści zaskarżonego judykatu (sentencji i komparycji) brak natomiast rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do rekompensaty. Nie zmienia tego sam fakt zawarcia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku rozważań na temat zasadności roszczenia o rekompensatę (ostatni akapit uzasadnienia).

Innymi słowy, skoro apelacja odwołującego się zmierzała do zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczenia o żądaniu, nieobjętym ani zaskarżoną w sprawie decyzją ani rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego (żądanie rekompensaty) to taki środek zaskarżenia podlegał odrzuceniu jako niedopuszczalny na podstawie art. 367 § k.p.c. oraz art. 370 k.p.c., o czym Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie pierwszym sentencji wyroku.

***Roszczenie o rekompensatę, zgłoszone do rozpoznania w toku procesu przed Sądem I instancji, należało przekazać do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń społecznych II Oddziałowi w W..***

Zgodnie z art. 477<sup>10</sup> § 2 k.p.c., jeżeli w toku postępowania przed sądem odwołujący się zgłosił nowe żądanie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie do protokołu i przekazuje do rozpoznania organowi rentowemu.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przed sądem, odwołujący się może żądać zatem korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie może żądać czegoś, o czym organ rentowy nie decydował. Z tego względu odwołanie wnoszone od decyzji organu ubezpieczeń społecznych nie ma charakteru samodzielnego żądania, a jeżeli takie zostanie zgłoszone, sąd nie może go rozpoznać, lecz zobowiązany jest postąpić zgodnie z art. 477<sup>10</sup> § 2 k.p.c. Tylko w jednym przypadku ustawodawca dopuścił odwołanie, mimo braku orzeczenia co do żądania strony, to jest wówczas, gdy organ rentowy nie wydał decyzji w terminie dwóch miesięcy, licząc od dnia zgłoszenia roszczenia (art. 477<sup>9</sup> § 4 k.p.c.).

W sytuacji, gdy odwołujący się nie złożył do organu rentowego wniosku o wypłatę rekompensaty, a wniosek taki pojawił się dopiero w piśmie pełnomocnika odwołującego się datowanym na 27 kwietnia 2017 r. (k. 131-133) zawierającym „modyfikację” zajętego stanowiska, a więc na etapie postępowania sądowego z odwołania od decyzji odmawiającej mu prawa do wcześniejszej emerytury, to na podstawie art. 477<sup>10</sup> § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. należało orzec jak w punkcie drugim sentencji wyroku, przekazując nowo sformułowane żądanie do rozpoznania organowi rentowemu.

***Apelacja zasługiwała na uwzględnienie w zakresie w jakim zmierzała do uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.***

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie zbada materialnej podstawy żądania lub merytorycznych zarzutów strony, wychodząc z błędnego założenia, że istnieje ku temu przeszkoda unicestwiająca roszczenie albo wykluczająca jego skuteczne dochodzenie. Przesłanka ta dotyczy zatem sytuacji, w których błąd sądu pierwszej instancji lokuje się nie tyle w sferze faktów i dowodów, lecz polega na nieprawidłowym założeniu o istnieniu przeszkody do oceny istoty sprawy, w tym merytorycznych zarzutów strony. Przeszkoda ta może mieć swoje źródło nie tylko w prawie materialnym, jak przykładowo, w razie przedawnienia roszczenia, lecz również w prawie procesowym, co ma miejsce w razie nieprawidłowego przyjęcia istnienia prejudykату lub nieprawidłowej oceny granic jego mocy wiążącej (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 13 kwietnia 2018 r. I CZ 38/18).

W realiach rozpoznawanej sprawy, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie R. H. nie zasługuje na uwzględnienie przynajmniej z dwóch powodów.

Po pierwsze, Sąd pierwszej instancji wskazał, że odwołujący się już wielokrotnie próbował dochodzić swoich praw przed Sądem, a jego odwołania były oddalane, przy czym w toku niniejszego postępowania nie przedstawił jakichkolwiek nowych okoliczności, które nie były przedmiotem prawomocnie zakończonych postępowań toczących się pod sygn. V U 1147/13 oraz V U 278/09 i które wpłynęłyby na zwiększenie jego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Po drugie, zdaniem Sądu pierwszej instancji bardzo istotną kwestią było uzyskanie przez odwołującego się prawa do emerytury z tak zwanego powszechnego wieku emerytalnego, które nabył na mocy decyzji z 18 września 2014 r. Argumentacja Sądu Okręgowego w tym zakresie sprowadzała się do wyjaśnienia, że prawo do emerytury w niższym wieku stanowi przywilej i jako takie jest odstępstwem od zasady powszechnego wieku emerytalnego. W sytuacji kiedy ubezpieczony pobiera emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego brak jest jakichkolwiek podstaw do przyznania wcześniejszej emerytury.

Z takimi twierdzeniami nie sposób się jednak zgodzić.

Prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do świadczenia ma powagę rzeczy osądzonej w sprawie z odwołania od decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim prawomocnym wyroku sądu. Natomiast wyrok w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma powagi rzeczy osądzonej, jeśli dotyczy odmowy przyznania świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a po jego uprawomocnieniu się organ rentowy wydał nową decyzję, opartą na nowych dowodach mających wpływ na ujawnienie rzeczywistego stanu faktycznego i jego prawidłową ocenę, gdyż wydanie nowej decyzji uprawnia ubezpieczonego do złożenia od niej odwołania i zobowiązuje sąd do sprawdzenia jej prawidłowości (tak też Sąd Najwyższy np.: w wyroku z 18 kwietnia 2018 r., sygn. III UK 53/17, postanowieniu z 24 czerwca 2015 r., sygn. III UK 198/14).

Skoro zatem odwołujący się złożył do organu rentowego nowy wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury z tak zwanych warunków szczególnych, organ rentowy wydał nową decyzję, a odwołujący się wywiódł od tej decyzji nowe odwołanie i powołał się na nowe okoliczności, a także zażądał przeprowadzenia postępowania dowodowego w oparciu o nowe dowody, to Sąd Okręgowy winien takie postępowanie przeprowadzić i wydać rozstrzygnięcie co do istoty.

W tym zakresie podkreślić należy, że Sąd Okręgowy rozpoznając wniesione odwołanie nie dokonał w istocie żadnych ustaleń faktycznych, które mogłyby podlegać ocenie Sądu Odwoławczego i to pomimo tego, że w toku procesu ubezpieczony, celem udowodnienia świadczenia przez niego pracy w warunkach szczególnych, zaoferował nowe, nie przeprowadzone w toku uprzednich postępowań dowody (wniósł o przesłuchanie świadków, o zwrócenie się o dokumenty z akt osobowych oraz o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy). Na skutek podjęcia przez niego inicjatywy dowodowej do akt złożone zostały dokumenty dotyczące zatrudnienia odwołującego się w okresach, w których w jego przekonaniu świadczył on pracę w warunkach szczególnych (k. 45, 46-53), przesłuchani zostali w charakterze świadków W. K. (k. 110-111) i H. T. (k. 121-123), a ponadto on sam złożył zeznania w charakterze strony (k. 123-125). Sąd Okręgowy nie dopuścił wnioskowanego dowodu z opinii biegłego sądowego.

Pomimo tego Sąd I instancji nie dokonał stanowczych ustaleń faktycznych w zakresie istotnym dla rozpoznania wniesionego odwołania lecz ograniczył się do relacji z przebiegu dotychczasowych starań R. H. o przyznanie mu prawa do wcześniejszej emerytury. I tak Sąd wskazał, że:

- już decyzją z 1 kwietnia 2009 r. organ rentowy odmówił odwołującemu się prawa do emerytury,



- od w/w decyzji złożył on odwołanie, inicjując postępowanie, które toczyło się przed Sądem Okręgowym w Kielcach, pod sygn. akt V U 278/09,

- wyrokiem z 27 stycznia 2010 r. tamten Sąd oddalił wniesione odwołanie,

- ubezpieczony wniósł apelację, która wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 20 lipca 2010 r. (III AUa 481/10) została oddalona (tu Sąd I instancji przytoczył treść ustaleń i rozważań zawartych w uzasadnieniu w/w wyroku Sądu Apelacyjnego, w szczególności wskazał jakie okresy zostały przez tamten Sąd uznane za okresy pracy w warunkach szczególnych, a jakim odmówiono tego statusu),

- decyzją z dnia 19 czerwca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. ponownie odmówił odwołującemu się prawa do emerytury,

- ubezpieczony ponownie odwołał się od tej decyzji, inicjując postępowanie, które toczyło się pod sygn. V U 1147/13,

- postanowieniem z 11 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Kielcach odrzucił w/w odwołanie na podstawie art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c.,

- ubezpieczony złożył zażalenie na w/w postanowienie, które Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił postanowieniem z 22 kwietnia 2014 r.,

- w dniu 4 sierpnia 2014 r. R. H. złożył wniosek o emeryturę,

- decyzją z dnia 18 września 2014 r. organ rentowy przyznał mu prawo do emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych tj. w powszechnej wysokości,

- odwołujący się – urodzony w dniu (...) – w dniu 25 lipca 2016 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. kolejny wniosek o ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury,

- następnie odwołał się od tej decyzji odmownej, inicjując niniejsze postępowanie sądowe,

- w okresie od 13 lipca 1972 r. do 14 września 1978 r.

odwołujący się był zatrudniony w Fabryce (...) w K. i w dniu 14 września 1978 r. były pracodawca wystawił mu świadectwo pracy, potwierdzające w/w okres zatrudnienia, w którym jednocześnie wskazał, iż ubezpieczony zajmował stanowisko: robotnika produkcji, nastawiacza mistrza,

- w okresie od 21 września 1978 r. do 9 maja 1995 r. ubezpieczony był zatrudniony w (...) Zakładach (...) ( (...)) S.A. Zakłady (...) w K.) i w dniu 9 maja 1995 r. były pracodawca wystawił mu świadectwo pracy, w którym potwierdził powyższy okres zatrudnienia jednocześnie wskazując, że wykonywał pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku mistrza, starszego mistrza, kierownika wydziału drobiu bitego, kierownika magazynu wyrobów gotowych, mistrza garmażerki.

Brak natomiast w treści uzasadnienia wyroku z dnia 30 sierpnia 2017 r. ustaleń faktycznych dotyczących długości okresów świadczenia przez odwołującego się pracy (składkowych i nieskładkowych), w tym w szczególności warunków i okoliczności wykonywania przez niego pracy w Fabryce (...) oraz (...) Zakładach (...), co ma znaczenie dla ustalenia okresów świadczenia przez niego pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny zmuszony był przytoczyć powyższe „ustalenia faktyczne” dokonane przez Sąd I instancji celem zobrazowania w jakim zakresie dokonał on rozpoznania istoty sprawy. W przedmiotowej sprawie istotę sporu stanowiło to czy i w jakich okresach R. H. wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Jak już wskazano w treści uzasadnienia wyroku Sąd Okręgowy nie zawarł żadnych dotyczących tego ustaleń oraz nie poczynił w tym zakresie żadnych rozważań. Zamiast tego ustalił przebieg i wynik poprzednich starań odwołującego się w tym zakresie i

konkludując stwierdził, że z uwagi na treść poprzednich rozstrzygnięć oraz z uwagi na przyznanie mu prawa do emerytury w wieku powszechnym, nie może on skutecznie domagać się ustalenia prawa do wcześniejszej emerytury. Z powyższej relacji wprost wynika, że pominięcie przez Sąd Okręgowy wszystkich zawartych w odwołaniu twierdzeń oraz zaniechanie dokonania ustaleń faktycznych spowodowało niemożność wydania prawidłowego rozstrzygnięcia – skutkowało na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. koniecznością uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Należy bowiem podkreślić, że zgodnie z dyspozycją art. 114 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym w dacie składania wniosku o emeryturę przez odwołującego się, prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. W niniejszej sprawie odwołujący się powoływał się na nowe, wskazane wyżej, dowody, które pomimo ich przeprowadzenia, nie zostały poddane analizie i nie stały się przedmiotem ustaleń faktycznych – ani pozytywnych, ani negatywnych.

Podkreślić także należy, że prawo do emerytury przyznawanej na podstawie art. 32 w zw. z art. 27 i 184 w/w ustawy powstaje z mocy prawa, po spełnieniu przez uprawnionego przesłanek wymaganych w treści tych przepisów. Brak jednocześnie normy prawnej która, jak chce tego organ rentowy i co przyjął za nim Sąd Okręgowy, wyłączałaby możliwość dochodzenia przez ubezpieczonego ustalenia tego prawa. Nie ma więc znaczenia w rozpoznawanej sprawie to, że odwołujący się mocą decyzji z 18 września 2014 r. nabył prawo do emerytury z tak zwanego powszechnego wieku emerytalnego, albowiem ewentualne nabycie uprawnień do emerytury z warunków szczególnych może się wiązać z inną wysokością tego świadczenia, a co za tym idzie i koniecznością przyznania mu prawa do świadczenia korzystniejszego.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy rozpoznając ponownie sprawę rozważy w całości zaprezentowany przez stronę materiał dowodowy, skoncentruje się na twierdzeniach odwołującego się i rozważy przeprowadzenie dodatkowego postępowania dowodowego w taki sposób, aby zostały wyjaśnione wszystkie kwestie dotyczące wskazanych okresów, nie wyłączając przy tym możliwości dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, bądź biegłych sądowych określonej specjalności.

***Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w tej części rozstrzygnięcia orzekł jak w punkcie trzecim sentencji, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.***

Agnieszka Ambroziak Magdalena Tymieńska Sylwia Kulma